

Bijlage: de taakopdrachten van de brede heroverwegingen

1 Energie en klimaat

Thema

Deze heroverweging betreft het geheel aan uitgaven voor duurzame energie en energie-efficiency en fiscale voordelen die niet-duurzame prikkels met zich meebrengen.

Bovendien worden de uitgaven voor mitigerend (internationaal)klimaatbeleid onder de loep genomen. Bij de totstandkoming hebben de volgende motieven een rol gespeeld: de haalbaarheid van kabinetsdoelen voor klimaat en duurzaamheid, het optimaliseren van de prijsprikkel die bij kan dragen aan het bereiken van die doelen en de vormgeving van overheidsinterventie om die doelen dichterbij te brengen. Het gaat in 2010 om een totaal aan huidige uitgaven van circa 1,8 mld. euro, deels in de vorm van belastinguitgaven, deels via subsidies.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen. Afhankelijk van de inhoudelijke analyse kan de werkgroep ook besparingsvarianten presenteren die verdergaan dan 20%. Gezien de aard van het thema kan de werkgroep aanvullend grotere besparingsvarianten presenteren voor de langere termijn (na 2015). De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven en inkomsten, uitvoerbaarheid en de bijdrage die wordt geleverd aan de verduurzaming van de economie.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de onderstaande instrumenten. De toekomstige ontwikkelingen rond het SDE instrument (zoals de consequenties van het aanvullend beleidskader voor de uitgaven vanaf 2013) dienen mee te worden meegenomen in de heroverweging.

Bovendien wordt de werkgroep gevraagd om ook de maatregelen ter fiscale vergroening met budgettaire gevolgen mee te nemen in deze heroverweging (niet opgenomen in de tabel). Naast de financiële instrumenten betreft de heroverweging ook niet-financiële

ationale klimaat- en energie-instrumenten, zoals bijvoorbeeld de convenanten die in het kader van S&Z met de verschillende sectoren zijn gesloten en de daaruit voortvloeiende afspraken met die sectoren.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: mr. A.W. Kist

Leden: VROM, EZ, LNV, BuZa, AZ, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

Tabel 1: De in de heroverweging energie en klimaat minimaal te betrekken regelingen (mln euro)¹

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
<i>Uitgaven</i> ²						
(a) SDE + MEP	650	773	870	914	930	1200
(b) Industrie (MJA + overig)	4	14	10	10	10	10
(c) Warmte + WKK + overig	30	41	44	32	38	38
(d) CO2 opslag		9	23	26	26	26
(e) Duurzame landbouw	45	52	43	50	44	42
(f) Gebouwde omgeving	20	45	70	74	59	59
(g) Voorkomen klimaatverandering (VROM art 3)	23	21	18	15	26	26
(h) Internationaal klimaatbeleid (VROM art7 + EZ JI)	85	117	140	123	98	15
(i) Duurzame mobiliteit	3	5	5	5	5	5
<i>Fiscaal</i>						
(j) Energiebelasting (o.a. verlaagde tarieven en teruggaaf)	19	194	198	203	207	211
(k) Nationale accijnzen (rode diesel en verlaagd ov-tarief)	129	132	134	137	140	143
(l) Stimuleringsregeling (o.a. MIA, VAMIL, EIA)	272	275	304	304	304	304
(m) Vrijstelling groen beleggen forfaitair rendement ³	68	77	78	81	83	85
(n) Heffingskorting groen ³ beleggen	82	93	95	98	100	104
Totaal	1430	1848	2032	2172	2070	2268

¹ Cijfers op basis van ontwerp-begroting 2010. Fiscale gegevens o.b.v. ramingen.

² Bedragen VROM-begroting zijn exclusief apparaatsuitgaven. Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep in principe deze alsnog meenemen.

³ Berekend op basis van een over de afgelopen tien jaar gemiddeld aandeel van energie- en klimaatgerelateerde projecten van 85% in het totaal aan nieuw aangebrachte groene beleggingen.

2 Leefomgeving en natuur

Thema

Deze heroverweging betreft het beleid gericht op verbeteren van de leefomgeving en de natuur. Het betreft fysieke investeringen in de stedelijke en landelijke ruimtelijke ontwikkeling (incl. landschap en natuur), luchtkwaliteit, geluidshinder, bodem- en waterkwaliteit en fysieke veiligheid. In totaal zijn de uitgaven op dit terrein circa 1,9 mld. in 2010.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen. Afhankelijk van de inhoudelijke analyse kan de werkgroep ook besparingsvarianten presenteren die verdergaan dan 20%. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven en inkomsten, subsidiariteit en uitvoerbaarheid.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De grondslag voor deze heroverweging betreft de onderdelen van de VROM-, LNV- en VenW-begroting zoals opgenomen in onderstaande tabel. Een deel hiervan is FES-gefinancierd. Het niet-verlengen van FES-gefinancierd beleid is onderdeel van deze heroverweging.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: drs. M.P. van Gastel (Ministerie van VWS)

Leden: VROM, LNV, V&W, AZ, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

Tabel 2: De in de heroverweging leefomgeving en natuur minimaal te betrekken regelingen (mln euro)

		2009	2010	2011	2012	2013	2014
VROM ⁴	Art 1 Optimalisering ruimtelijke afweging	14	7	3	3	4	4
	Art 2 Nationaal Ruimtelijk Beleid	327	293	93	61	56	52
	Art 3 Klimaatverandering en luchtkwaliteit	202	191	128	36	32	32
	Art 4 Duurzaam produceren	206	150	147	152	151	151
	Art 6 Risicobeleid	96	43	59	73	80	80
	Art 9 Handhaving en toezicht	59	58	55	55	55	55
	Art 10 Leefomgeving	223	239	239	244	229	229
LNV	Art 21 Luchtkwaliteit landbouw	4	22	13	6	5	3
	Art 22 Agrarische ruimte	86	63	50	36	35	33
	Art 23 Natuur ⁵	544	503	593	536	550	526
	Art 24 Landschap en recreatie	125	138	292	157	153	111
	Art 27 Bodem, water en reconstructie zandgebieden	80	118	110	115	112	88
	Fiscale regelingen natuur en landschap	37	31	31	32	33	34
	Vrijstelling groen beleggen forfaitair rendement ⁶	12	14	14	14	15	15
	Heffingskorting groen beleggen ⁶	14	16	17	17	18	18
VenW	Art 36 Kwaliteit van de leefomgeving, gegeven de toename mobiliteit	58	48	36	29	25	22
Totaal		2073	1918	1863	1549	1535	1435

⁴ Bedragen VROM-begroting zijn exclusief apparaatsuitgaven. Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

⁵ Dit zijn inclusief de middelen op de aanvullende post voor de Enveloppe natuur, EHS en vitaal platteland.

⁶ Berekend op basis van een over de afgelopen tien jaar gemiddeld aandeel van natuur- en duurzame bouwgerelateerde projecten van 15% in het totaal aan nieuw aangebrachte groene beleggingen.

3 Mobiliteit en water

Thema

Deze heroverweging betreft de financiering en bekostiging van aanleg, beheer en onderhoud, gebruik en bediening van infrastructuur over de volle breedte van bouwen, bekijken en benutten. In 2010 gaat het om een bedrag van circa 8,6 mld. (hoogte infrastructuurfonds 2010).⁷

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen (voor kader en EMU-saldo) op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen. De jaarlijkse groei van 2,8% per jaar heeft als resultaat dat het IF circa 12,1 mld. aan extra middelen beschikbaar heeft in de jaren 2009-2020 ten opzichte van een situatie zonder groei. Afhankelijk van de inhoudelijke analyse kan de werkgroep ook besparingsvarianten presenteren die verder gaan dan 20%.

De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven en inkomsten en uitvoerbaarheid, maar gaat ook in op de gevolgen van de besparingsvarianten voor de beleidsdoelstellingen uit bijvoorbeeld de Nota Mobiliteit en de Mobiliteitsaanpak. Zowel de hoogte van de doelstellingen als het moment waarop deze worden bereikt kunnen kritisch worden gezien.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging mobiliteit en water betreft minimaal de uitgaven zoals opgenomen in tabel 3.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: drs. M.A. Ruys (Ministerie van BZK, ABD)

Leden: VROM, LNV, V&W, AZ, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

---

⁷ In 2004 is afgesproken dat de voeding van het IF jaarlijks met 2,8% reëel zou groeien. De jaarlijkse toename met 2,8 % is overigens als gevolg van intertemporele kasschuiven nu niet meer zichtbaar in het meerjarige uitgavenpatroon (tabel 3). In het Aanvullend Beleidsakkoord is de groei afspraak beperkt tot de periode tot en met 2020. Vanaf 2020 wordt de genoemde voeding (ongerekend evt. bijdragen uit het FES) op een reëel constant niveau doorgetrokken.

Tabel 3: De in de heroverweging Mobiliteit en water minimaal te betrekken regelingen (mln euro)⁸

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aanleg	4920	4681	4945	4886	4533	5106
Beheer en Onderhoud	2804	3948	3574	3352	3057	3155
Totaal⁹	7724	8630	8520	8238	7590	8261

---

⁸ Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010.

⁹ Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep in principe deze alsnog meenemen.

4 Wonen

Thema

Deze heroverweging betreft het geheel aan (fiscale) subsidies, belastingen, regels en instituties rond wonen: (ver)bouwen, (ver)kopen, (ver)huren, verhuizen. In de woningmarkt gaat niet alleen rijks­geld om, maar is ook sprake van een omvangrijk maatschappelijk vermogen dat wordt beheerd door de woningcorporaties. In totaal leggen woonregelingen in 2010 een beslag op de collectieve middelen van circa 13 mld. Daarnaast wordt de impliciete waarde van de ondersteuning van huurders via de regulering van aanvangshuren en het gematigde huurbeleid van woningcorporaties geschat op meer dan 10 mld.¹⁰ Schattingen van het maatschappelijk vermogen van de woningcorporaties bedragen 90 tot 380 mld, afhankelijk of de woningen tegen bedrijfswaarde, in verhuurde staat of in het vrije verkeer worden gewaardeerd.¹¹

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen. Afhankelijk van de inhoudelijke analyse kan de werkgroep ook besparingsvarianten presenteren die verder gaan dan 20% en een langer tijdpad hebben (verder dan 2015).

Vanwege de verwevenheid van de segmenten van de woningmarkt is het gewenst dat varianten de koop- en huurmarkt in samenhang beschouwen en dat hierbij de sturing van de woningcorporaties wordt betrokken. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven en inkomsten, en uitvoerbaarheid.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de regelingen (a) tot en met (f) zoals opgenomen in tabel 4. Daarnaast betreft de heroverweging de volgende vier regelingen, die ook effect hebben

---

¹⁰ P. Besseling et al, 2008, Hoofdstuk 2 van: Agenda voor de woningmarkt, Preadviezen van de Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde 2008.

¹¹ G. Marlet, J. Poort en C. van Woerkens, 2009, Economisch Statistische Berichten, vol.94, pp.294-297, 15 mei 2009.

op het beslag op en de besteding van collectieve middelen: (g) de overdrachtsbelasting, (h) de regeling om de eigenwoning in box 1 te plaatsen in plaats van in box 3 gelijk andere vermogentitels zoals spaargeld, aandelen en obligaties, (i) de regulering van de aanvangshuren en de huurprijsontwikkeling (uitvoeringswet huurprijzenwet woonruimte met daarbij behorende besluiten en regelingen), en (j) het Besluit Beheer Sociale Huursector (BBSH). De werkgroep kan ook de relatie bezien met decentrale subsidies en belastingen gerelateerd met wonen, zoals de OZB. In aanvulling op aanpassingen in bovenstaande regelingen kunnen aanpassingen in het beschikbare instrumentarium van de ruimtelijke ordening en het grondbeleid in beschouwing worden genomen.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: drs. A.H.M. de Jong (Voorzitter College van Bestuur PCOU en Willibrord)

Leden: WWI, VROM, SZW, EZ, AZ, FIN, BZK en externe deskundigen (nog te bezien)

Tabel 4: De in de heroverweging minimaal te betrekken regelingen (mln euro)¹²

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
(a) Hypotheekrenteaf trek	11600	11400				
(b) Eigenwoningforfait ¹³	-2300	-2200				
(c) Vrijstelling kapitaalverzekering eigenwoning	632	676				
(d) Huurtoeslag	2378	2440	2516	2519	2547	2564
(e) ISV	327	288	263	138	138	138
(f) BLS	167	126	0	0	0	0
Totaal¹⁴	12804	12730				

¹² Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010. Ramingen voor de fiscale regelingen voor 2011 en verder ontbreken.

¹³ Inclusief aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld (Wet Hillen).

¹⁴ Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

5 Kindregelingen

Thema

Deze heroverweging betreft het geheel aan collectief gefinancierde tegemoetkomingen voor ouders met kinderen. Bij de totstandkoming van deze kindregelingen hebben verschillende motieven een rol gespeeld: tegemoetkoming in de kosten van kinderen, bevordering arbeidsparticipatie en stimulering van de ontwikkeling van het kind. In totaal gaat het bij de kindregelingen in 2010 om circa 9,2 mld.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen. Afhankelijk van de inhoudelijke analyse kan de werkgroep ook besparingsvarianten presenteren die verdergaan dan 20%. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven en inkomsten, inkomenseffecten en uitvoerbaarheid.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de kindregelingen (a) tot en met (k) zoals opgenomen in tabel 5. Het is mogelijk om ook het primair onderwijs en de vroeg- en voorschoolse educatie in de analyse en in de te ontwikkelen varianten te betrekken.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: mr. R.M. Bergkamp (Ministerie van EZ)

Leden: J&G, OCW, SZW, AZ, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

Tabel 5: De in de heroverweging minimaal te betrekken regelingen (mln. euro)¹⁵

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
(a) Kinderbijslag	3390	3352	3310	3273	3244	3222
(b) Kindgebonden budget	1045	946	1059	1060	1060	1060
(c) Kinderopvangtoeslag	2825	2612	2763	2853	2905	2962
(d) Ouderschapsverlofkorting	78	90	90	90	90	90
(e) Combinatiekorting	1250	1255	1265	1265	1265	1265
(f) Alleenstaande ouderkorting	345	355	365	365	365	365
(g) Aanvullende alleenstaande ouderkorting	275	275	275	275	275	275
(h) Kindertoeslag vrijstelling box 3	22	22	23	23	25	25
(i) Aftrek levensonderhoud kinderen	200	205	210	215	220	220
(j) Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdragen en Schoolkosten	106	34	33	32	31	31
(k) Tegemoetkoming Onderhoudskosten thuiswonende Gehandicapte kinderen	60	30	34	38	41	42
Totaal¹⁶	9536	9146	9393	9451	9480	9515

¹⁵ Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010.

¹⁶ Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

6 Productiviteit onderwijs

Thema

Deze heroverweging betreft het realiseren van productiviteitsverbeteringen in de verschillende onderwijssectoren. Het onderwijs is een van de sectoren die in het verleden in het algemeen uitgezonderd is bij het taakstellend afkomen van (arbeids)productiviteitsstijgingen. In totaal zijn de uitgaven aan onderwijs (primair, voortgezet, beroeps- en volwasseneducatie en onderwijsaanvullingen voor achterstands- en zorgleerlingen) in 2010 circa 20,4 mld.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven, uitvoerbaarheid en de effecten op (de dimensies van) onderwijskwaliteit.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de uitgaven zoals opgenomen in tabel 6.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: drs. R.M. Smit (VU Amsterdam)

Leden: OCW, LNV, AZ, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

Tabel 6: De in de heroverweging productiviteit onderwijs minimaal te betrekken regelingen (mln. euro)¹⁷

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
(a) Primair Onderwijs ¹⁸	7671	7643	7451	7403	7341	7281
(b) Voortgezet onderwijs ¹⁹	5920	5975	5907	5925	5972	6041
(c) Beroeps- en volwasseneneducatie ²⁰	3661	3691	3490	3455	3420	3399
(d) Onderwijs(aanvullingen) voor achterstands- en zorgleerlingen ²¹	3167	3057	3240	3261	3280	3280
Totaal²²	20420	20366	20087	20043	20013	20002

Noot: De uitgaven aan onderwijsachterstanden- en zorgbeleid zijn gebaseerd op een schatting. Voor zover cijfers nog niet over alle jaren beschikbaar zijn is aangenomen dat de uitgaven gelijk blijven aan het jaar ervoor.

17 Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010; rapport Zicht op zorgelden, mei 2009.

18 Deze uitgaven zijn exclusief de uitgaven voor VVE, gewichtenregeling, leerlinggebondenfinanciering, speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs en passend onderwijs.

19 Deze uitgaven zijn exclusief de uitgaven voor het leer-plusarrangement, leerlinggebondenfinanciering, PRO/LWOO en VSO, maar inclusief de uitgaven voor het groen onderwijs. 19 Deze uitgaven zijn exclusief de uitgaven voor VVE, gewichtenregeling, leerlinggebondenfinanciering, speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs en passend onderwijs.

20 Deze uitgaven zijn exclusief de uitgaven voor de leerlinggebondenfinanciering, maar inclusief de uitgaven voor het groen onderwijs.

21 Meer specifiek betreft het hier de gelden waarvoor bij de uitgaven per sector gecorrigeerd is (zie voetnoot 1, 2 en 3).

22 Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

7 Hoger onderwijs

Thema

Deze heroverweging betreft het geheel aan collectief gefinancierde instrumenten in het hoger onderwijs samenhangende met i) het publiek bekostigde onderwijsdeel van het hoger onderwijs; ii) het bieden van financiële mogelijkheden voor studenten om deel te nemen aan het hoger onderwijs. Belangrijke doelstellingen bij al deze collectief gefinancierde instrumenten zijn het waarborgen van de kwaliteit van het hoger onderwijs en van de financiële toegankelijkheid tot dit onderwijs voor studenten. In totaal zijn de relevante netto uitgaven aan hoger onderwijs in 2010 circa €5,8 mld.²³

Opdracht aan werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen. Afhankelijk van de inhoudelijke analyse kan de werkgroep ook besparingsvarianten presenteren die verdergaan dan 20%. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven, (levens)inkomenseffecten van studenten en uitvoerbaarheid.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de budgetten zoals opgenomen in tabel 7. Bij de publieke bekostiging van het hoger onderwijs (inclusief het "groene" hoger onderwijs) is alleen het onderwijsdeel van de bekostiging van het hoger onderwijs opgenomen. Dat wil zeggen dat het onderzoeksdeel niet meeloopt. Ook de bekostiging van academische ziekenhuizen maakt –gegegeven het eigenstandige karakter – geen onderdeel uit van deze heroverweging.

---

²³ Een deel van de uitgaven en ontvangsten inzake studiefinanciering zijn niet relevante uitgaven respectievelijk ontvangsten voor het EMU-saldo. Het gaat om uitgaven aan rentedragende leningen en uitgaven voor de prestatiebeurs zolang deze nog niet zijn omgezet in een gift. De niet-relevante ontvangsten betreffen de aflossingen op de rentedragende leningen. De niet-relevante bedragen zijn niet meegeteld in het totaal bedrag.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: mr. J. van der Vlist (Ministerie van Justitie)

Leden: OCW, LNV, EZ, AZ, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

Tabel 7: De in de heroverweging minimaal te betrekken regelingen (mln euro)²⁴

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
<i>I. Hoger onderwijs (a t/m d)</i>	3720	3942	3979	4004	4027	4049
a. Onderwijsdeel Hogescholen	2062	2212	2247	2259	2274	2284
b. Onderwijsdeel groene Hogescholen	64	68	65	65	65	65
c. Onderwijsdeel Universiteiten	1434	1503	1514	1527	1535	1547
d. Onderwijsdeel groene Universiteit	160	159	153	153	153	153
<i>II. Studiefinanciering (a min c)²⁵</i>	1454	1871	2046	2242	2307	2373
a. relevante uitgaven	1703	2123	2317	2535	2625	2719
b. niet-relevante uitgaven	1924	1811	1798	1812	1831	1834
c. relevante ontvangsten	249	252	271	293	318	346
d. niet-relevante ontvangsten	252	288	325	362	397	431
III. Totaal (I+II)²⁶	5174	5813	6025	6246	6334	6422

²⁴ Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010.

²⁵ De uitgaven studiefinanciering omvatten ook een component die betrekking heeft op MBO-deelnemers. Bij de uitwerking van varianten zal de werkgroep uitgaan van een grondslag waarbij deze component niet wordt meegenomen.

²⁶ Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

8 Innovatie en toegepast onderzoek

Thema

Deze heroverweging omvat het geheel aan instrumenten en uitgaven m.b.t. innovatiebeleid en toegepast onderzoeksbeleid. Het betreft uitgaven die beogen vernieuwing en verbetering bij bedrijven en andere organisaties te bevorderen. Bij deze heroriëntatie ligt de nadruk op effectiviteit en focus, verder wordt fundamenteel onderzoek buiten beschouwing gelaten vanwege het eigenstandige karakter. In totaal zijn de uitgaven op dit terrein circa 1,7 mld in 2010.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de heroverweging. Afhankelijk van de inhoud van de analyse kan de werkgroep ook beleidsvarianten presenteren die verdergaan dan 20%. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), doelmatigheid van individuele instrumenten, doelmatigheid van het complex aan instrumenten, beheersbaarheid van de uitgaven en inkomsten, en uitvoerbaarheid.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de uitgaven zoals opgenomen in tabel 8. De werkgroep zal bezien of de maatschappelijke innovatieagenda's (MIA's) gezien hun aard en doelstelling behoren tot het thema of niet, en dientengevolge onderdeel van de heroverweging zijn of niet

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: drs. G.J. Lankhorst (Gasterra)

Leden: EZ, OCW, LNV, AZ, VROM, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

Tabel 8: De in de heroverweging innovatie en toegepast onderzoek minimaal te betrekken regelingen (mln euro)²⁷

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
(a) Art. 2 EZ begroting Sterk innovatievermogen	748	766	626	649	595	596
(b) WBSO	614	700	547	547	547	547
(c) Art. 21 LNV begroting Duurzaam ondernemen	16	16	16	16	16	9
(d) Art 26 LNV voor zover het niet DLO betreft	17	14	14	14	14	14
(e) Publieke financiering van GTI's ^{28*}						
(e1) Bijdragen aan DLO (begroting LNV)	pm	pm	pm	pm	pm	pm
(e2) Bijdragen aan TNO, Deltares, Marin, NLR (begroting OCW)	pm	pm	pm	pm	pm	pm
(e3) Bijdragen aan ECN (begroting EZ)	pm	pm	pm	pm	pm	pm
(e4) Overige bijdragen van departementen aan publieke financiering van de GTI's ²⁹	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal³⁰	1395+ PM	1496+ PM	1203+ PM	1226+ PM	1172+ PM	1166+ PM

* De werkgroep zal bezien op welke onderdelen de overheidsuitgaven aan GTI's niet beogen vernieuwing en verbetering bij bedrijven en andere organisaties te bevorderen; deze onderdelen van de uitgaven zullen dan buiten beschouwing blijven.

²⁷ Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010, WBSO is exclusief incidentele verhoging stimuleringspakket.

²⁸ GTI's zijn de zes grote technologische instituten: DLO, TNO, Deltares, Marin, NLR en ECN.

²⁹ Het gaat hier om uitgaven van departementen aan publieke financiering (basis- en doelfinanciering) van de GTI's (te onderscheiden van geldstromen vanwege private en publieke marktopdrachten) voorzover niet elders in de tabel genoemd. De werkgroep wordt gevraagd de omvang van deze uitgaven in kaart te brengen.

³⁰ Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

9 Op afstand van de arbeidsmarkt

Thema

Deze heroverweging betreft het geheel van regelingen voor inkomensondersteuning voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het betreft met name de Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening Jongehandicapten (Wajong), de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW), de Wet Werk en Bijstand (WWB), de Wet op de arbeidsgeschiktheidsverzekering (WAO) en de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen. In totaal gaat het bij deze regelingen in 2010 om circa 19,5 mld. Aanverwante regelingen zoals de AWBZ en speciaal onderwijs worden, waar relevant, ook betrokken.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen.³¹ Afhankelijk van de inhoudelijke analyse kan de werkgroep ook besparingsvarianten presenteren die verdergaan dan 20%. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven, inkomenseffecten en uitvoerbaarheid.

Afbakening

De heroverweging betreft de regelingen (a) tot en met (i) zoals opgenomen in tabel 9.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: drs. R.I.J.M. Kuipers (Ministerie van BZK, ABD)

Leden: SZW, EZ, OCW, J&G, BZK, AZ, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

---

³¹ Voor zover van toepassing: besparingen op collectieve verzekeringen leiden niet per definitie tot verbetering van het EMU saldo omdat tegenover lagere collectieve uitgaven ook lagere collectieve lasten staan. Een aanvullende lastenverzwaring, waarbij de totale lastendruk ongewijzigd blijft, verbetert het EMU saldo wel. De werkgroep wordt gevraagd de uitwerking hiervan in de varianten op te nemen.

Tabel 9: De in de heroverweging minimaal te betrekken regelingen (mln euro)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
(a) Wajong-uitkeringslasten	2436	2579	2735	2883	3014	3074
(b) Wajong-uitvoeringskosten	110	93	93	103	111	115
(c) Wajong-reintegratiemiddelen	67	71	89	101	113	109
(d) WSW	2510	2514	2507	2508	2508	2508
(e) WWB-Inkomensdeel	3848	4051	4330	4624	4601	4600
(f) WWB-reintegratiedeel	1529	1409	1254	1303	1315	1264
(g) WAO-uitkeringslasten*	7882	7253	6579	5877	5246	4746
(h) IVA-uitkeringslasten	329	439	541	630	703	766
(i) WGA-uitkeringslasten	830	1079	1336	1594	1852	2108
Totaal³²	19541	19488	19464	19623	19463	19290

* De reeks WAO-uitkeringslasten kent een dalend verloop aangezien er op termijn geen instroom in de WAO zal plaatsvinden. De IVA-, WGA- en Wajong-reeksen nemen - volgens huidige inzichten in minder sterke mate - de komende jaren toe.',

³² Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

10 Werkloosheid

Thema

Deze heroverweging betreft met name de Werkloosheidswet (WW). De WW is een werknemersverzekering; via de WW zijn werknemers (tot een bepaald maximum) verzekerd tegen de financiële gevolgen van werkloosheid. Het budgettaire beslag van de WW (inclusief reïntegratie en uitvoering) belooft in 2010 bijna 7 mld. Hierbij moet worden aangetekend dat dit bedrag sterk wordt beïnvloed door de oplopende werkloosheid.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen.³³ Afhankelijk van de inhoudelijke analyse kan de werkgroep ook besparingsvarianten presenteren die verdergaan. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven, inkomenseffecten en uitvoerbaarheid.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft in de instrumenten (a) tot en met (d) zoals opgenomen in tabel 10.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: dr. B. ter Haar (Ministerie van VROM)

Leden: SZW, EZ, AZ, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

---

³³ Besparingen op collectieve verzekeringen leiden niet per definitie tot verbetering van het EMU saldo omdat tegenover lagere collectieve uitgaven ook lagere collectieve lasten staan. Een aanvullende lastenverzwaring, waarbij de totale lastendruk ongewijzigd blijft, verbetert het EMU saldo wel. De werkgroep wordt gevraagd de uitwerking hiervan in de varianten op te nemen.

Tabel 10: De in de heroverweging minimaal te betrekken regelingen (mln euro)³⁴

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
a) WW-uitkeringslasten	2471	4214	5818	5531			
b) WW-uitvoeringskosten	378	568	582	540			
c) WW-reïntegratie	120	162	148	163			
d) WW-reïntegratie uitv.	98	133	146	159			
Totaal³⁵	3067	5077	6694	6393			

³⁴ Cijfers op basis van de stand Ontwerpbegroting 2010. Om het effect van de conjunctuur inzichtelijk te maken, is 2008 toegevoegd. Cijfers voor 2012 en later ontbreken in afwachting van een nieuwe MLT-verkenning.

³⁵ Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

11 Curatieve zorg

Thema

Deze heroverweging betreft de collectieve uitgaven voor de curatieve zorg. Jaarlijks groeien de totale uitgaven aan de curatieve zorg met 6%, hiervan is 4,6%-punt reële groei (boven de algemene inflatie). Een-derde van de reële groei wordt veroorzaakt door demografie en twee-derde door 'overig volume', wat inhoudt technologische vooruitgang, kwalitatief betere zorg en meer vraag naar zorg door een stijging van de welvaart (CPB, 2006). In totaal gaat het in 2010 om circa 33 mrd.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen.³⁶ Gezien de reële groei van de uitgaven voor de curatieve zorg, kan de werkgroep daarnaast besparingsvarianten presenteren met maatregelen die gericht zijn op het beperken van de niet-demografische reële groei, zodanig dat een netto contante waarde van minimaal 20% wordt gehaald in 2015. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), draagvlak voor solidariteit tussen gezond en ongezond in de bekostiging, beheersbaarheid van de uitgaven en inkomsten, inkomenseffecten, private verzekeraarbaarheid van (zorg)kosten en uitvoerbaarheid.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de cure-regelingen zoals opgenomen in tabel 11.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: drs. M.R.P.M. Camps (Ministerie van SZW)

Leden: VWS, EZ, AZ, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

---

³⁶ Voor zover van toepassing: besparingen op collectieve verzekeringen leiden niet per definitie tot verbetering van het EMU saldo omdat tegenover lagere collectieve uitgaven ook lagere collectieve lasten staan. Een aanvullende lastenverzwaring, waarbij de totale lastendruk ongewijzigd blijft, verbetert het EMU saldo wel. De werkgroep wordt gevraagd de uitwerking hiervan in de varianten op te nemen.

Tabel 11: De in de heroverweging minimaal te betrekken regelingen (mln euro)³⁷

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
(a) Zorgverzekeringswet (Zvw)	32568	33187	34424			
<i>Waaronder:</i>						
- Verplicht eigen risico	1448	1473	1608			
- Eigen risicocompensatie	100	100	100			
(b) Regeling zorgverzekering						
<i>Waaronder:</i>						
- Eigen bijdrage ³⁸	7	8	8			
Totaal³⁹	32575	33195	34432			

NB: In de tabel zijn de zorguitgaven in reële termen opgenomen. De ontwikkeling van de zorguitgaven is gebaseerd op de CPB-analyses over de budgettaire ontwikkelingen van de collectieve sector. Hiervoor heeft het CPB een scenario voor de zorguitgaven gemaakt voor de middellange termijn bij ongewijzigd beleid (2008-2011). Vanaf 2012 ontbreekt een dergelijke (CPB-)analyse. Daarom zijn voor de jaren vanaf 2012 geen bedragen opgenomen.

³⁷ Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010 (bruto BKZ-uitgaven curatieve zorg).

³⁸ Binnen de Zvw kent alleen de eerstelijnspsycholoog (EPZ) momenteel een eigen bijdrage van 10 euro per zitting.

³⁹ Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

12 Langdurige zorg

Thema

Deze heroverweging betreft alle uitgaven in het kader van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). Met de invoering van deze wet in 1968 werd voorzien in collectieve financiering van intramurale zorg in verpleeginrichtingen, zwakzinnigeninrichtingen en inrichtingen voor lichamelijk en zintuiglijk "gebrekkigen". In de loop der jaren zijn de AWBZ-uitgaven door autonome ontwikkelingen en toevoeging van nieuwe zorgvoorzieningen aanzienlijk gegroeid. In totaal gaat het bij de AWBZ in 2010 om circa 22,3 mld euro aan bruto uitgaven en 20,8 mld aan netto uitgaven.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen.⁴⁰ De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), draagvlak voor solidariteit tussen gezond en ongezond in de bekostiging, beheersbaarheid van de uitgaven en inkomsten, inkomenseffecten, private verzekeraarbaarheid van (zorg)kosten en uitvoerbaarheid. De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de totale netto AWBZ-uitgaven. De tabel 12 geeft een indruk van de onderverdeling van de bruto AWBZ-uitgaven (inclusief het deel van de uitgaven dat met eigen betalingen gedekt wordt). Het gaat hier zowel om intramurale als extramurale zorg, verstrekt in natura of via een persoonsgebonden budget (pgb).

---

⁴⁰ Voor zover van toepassing: besparingen op collectieve verzekeringen leiden niet per definitie tot verbetering van het EMU saldo omdat tegenover lagere collectieve uitgaven ook lagere collectieve lasten staan. Een aanvullende lastenverzwaring, waarbij de totale lastendruk ongewijzigd blijft, verbetert het EMU saldo wel. De werkgroep wordt gevraagd de uitwerking hiervan in de varianten op te nemen.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: mr. drs. T.W. Langejan (Ministerie van Financiën)

Leden: VWS, EZ, BZK, AZ, FIN, SZW en externe deskundigen (nog te bezien)

Tabel 12: De in de heroverweging langdurige zorg minimaal te betrekken regelingen
(mln. euro)⁴¹

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Verpleging en verzorging	12323,50	12338,90	12347,50			
Gehandicaptenzorg	5987,10	6009,80	6043,90			
Langdurige geestelijke gezondheidszorg	1489,30	1558,20	1584,20			
PGB's	2035,10	2260,80	2512,60			
Overig	697,40	156,90	576,30			
Totaal bruto-AWBZ uitgaven	22532,40	22324,60	23064,50			
Eigen betalingen AWBZ	1587,27	1518,15	1713,22			
Totaal netto-AWBZ uitgaven ⁴²	20945,13	20806,45	21351,28			

⁴¹ Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010. Begrotingscijfers voor 2012 en later zijn exclusief groei en daarom hier niet opgenomen.

⁴² Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

13 Internationale samenwerking

Thema

Internationale samenwerking betreft twee thema's die separaat en in onderlinge samenhang zullen worden gezien: het thema internationale solidariteit – dit betreft onder andere het Nederlandse budget voor ontwikkelingssamenwerking (OS), de internationale klimaatuitgaven en de uitgaven aan vredesoperaties – en het thema diplomatie, dat betrekking heeft op het buitenlandse postennetwerk en (vrijwillige) bijdragen aan internationale organisaties. Het totale ODA-budget voor ontwikkelingssamenwerking inclusief internationale klimaatuitgaven bedraagt in 2010 circa 4,7 mld. De uitgaven aan vredesoperaties bedragen in 2010 circa 0,3 mld. De uitgaven voor het postennetwerk in 2010 bedragen circa 0,5 mld.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen. Omdat de twee thema's separaat en in onderlinge samenwerking worden gezien, wordt de werkgroep gevraagd tenminste één variant te ontwikkelen die op elk van beide thema's structureel 20% bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven, concentratie en uitvoerbaarheid.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

Het thema internationale solidariteit – betreft onder andere het Nederlandse budget voor ontwikkelingssamenwerking (OS), de internationale klimaatuitgaven en de uitgaven aan vredesoperaties (zie tabel 13 voor de omvang van de uitgaven). Het thema diplomatie betreft alle uitgaven ter bevordering van internationale, politieke, economische, culturele, justitiële en andere betrekkingen via het postennet. Ook de (vrijwillige) bijdragen aan internationale organisaties vallen hieronder.

In de werkgroep Asiel, immigratie en integratie is de asielketen onderwerp van heroverweging. In de werkgroep Internationale samenwerking is het ODA-budget onderwerp van heroverweging. De verschillende werkgroepen wordt gevraagd in

onderlinge samenhang te werken. Dit is noodzakelijk omdat besparing van de uitvoering alleen kan worden bereikt als de voorstellen langs dezelfde lijn worden gedaan.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: mr. M. Brabers (Ministerie van BZK, ABD)

Leden: BuZa, EZ, DEF, VROM, AZ, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

Tabel 13: De in de heroverweging te betrekken uitgaven (mln euro)^{43 44}

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ODA-budget*	4506	4611	4694	4778	4863	4950
Klimaatbeleid (nonODA)**						
CDM (VROM)	40	66	89	80	55	Pm
JI (EZ)	34	42	35	25	28	pm
Vredesoperaties	366	310	266	186	186	186
Buitenlandse posten totaal***	(512)	(502)	(520)	(490)	(496)	(497)
Waarvan non-ODA	358	351	364	343	347	348
(vrijwillige) bijdragen aan internationale organisaties****	PM	PM	PM	PM	PM	PM
Totaal	5304	5380	5448	5412	5479	5484
	+PM	+PM	+PM	+PM	+PM	+PM

* inclusief ODA internationaal klimaatbeleid

** opgenomen zijn de uitgaven voor zover in het buitenland besteed

*** uitgaven aan ondersteuning van het postennet vanuit de thuisbasis Den Haag zijn in deze reeks niet opgenomen. Ook de uitgaven aan attaches niet vallend onder de HGIS zijn niet opgenomen.

**** grotendeels ODA

⁴³ Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010.

⁴⁴ Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

14 Asiel, immigratie en integratie

Thema

Deze heroverweging betreft vreemdelingenketen en de middelen die worden ingezet voor integratie. In totaal bedragen de kosten voor de vreemdelingenketen (Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA), de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V), de vreemdelingenbewaring van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)) en de uitgaven aan integratie in 2010 samen circa 1,5 mld.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen. Afhankelijk van de inhoudelijke analyse kan de werkgroep ook besparingsvarianten presenteren die verder gaan dan 20%. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven, en uitvoerbaarheid. Het gaat om een besparing van 20% voor de keten als geheel; de besparing voor de individuele partners in de keten kan een hoger of lager percentage bedragen.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de uitgaven, zoals opgenomen in tabel 14.

In de werkgroep Veiligheid is de veiligheidsketen onderwerp van heroverweging. De verschillende werkgroepen wordt gevraagd in onderlinge samenhang te werken. Dit is noodzakelijk omdat besparing in de uitvoering alleen kan worden bereikt als de voorstellen langs dezelfde lijn worden gedaan.

In de werkgroep Internationale samenwerking is het ODA-budget onderwerp van heroverweging. De verschillende werkgroepen wordt gevraagd in onderlinge samenhang te werken. Dit is noodzakelijk omdat besparing van de uitvoering alleen kan worden bereikt als de voorstellen langs dezelfde lijn worden gedaan.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: drs. J.W. Holtslag (WRR)

Leden: WWI, JUS, SZW, AZ, BuiZa, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

Tabel 14: De in de heroverweging asiel, immigratie en integratie minimaal te betrekken uitgaven (mln euro)⁴⁵

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
(a) Uitgaven art. 15 Vreemdelingen JUS	1086	940	622	616	609	683
(b) Uitgaven art. 4 Integratie WWI	473	583	512	471	438	438
Totaal⁴⁶	1559	1523	1134	1087	1047	1121

---

⁴⁵ Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010.

⁴⁶ Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

15 Veiligheid en terrorisme

Thema

Deze heroverweging betreft het beleid gericht op de bevordering van (sociale) veiligheid en de bestrijding van criminaliteit en terrorisme. Centraal bij de aanpak van criminaliteit staat de ketenbenadering. De totale middelen ten behoeve van dit beleidsterrein zijn in 2010 ten minste 10,3 mld.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen. Afhankelijk van de inhoudelijke analyse kan de werkgroep ook besparingsvarianten presenteren die verdergaan dan 20%. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven, en uitvoerbaarheid.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de uitgaven voor veiligheid en terrorisme zoals verantwoord op de BZK-begroting, de Defensiebegroting, en de Justitiebegroting.

In de werkgroep Asiel, immigratie en integratie is de asielketen onderwerp van heroverweging. De verschillende werkgroepen wordt gevraagd in onderlinge samenhang te werken. Dit is noodzakelijk omdat besparing in de uitvoering alleen kan worden bereikt als de voorstellen langs dezelfde lijn worden gedaan (bijvoorbeeld op het gebied van de inzet voor de Koninklijke Marechaussee in de asielketen).

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: Prof. dr. J.A. Vijlbrief (Ministerie van EZ)

Leden: BZK, JUS, DEF, AZ, FIN en externe deskundigen (nog te bezien)

Tabel 15: De in de heroverweging minimaal te betrekken uitgaven (mln euro)⁴⁷

	2010	2011	2012	2013	2014
(a) BZK: Veiligheid	5068	5011	4979	4964	4921
(b) DEF: Koninklijke marechaussee	395	386	383	381	378
(c) JUS: Rechtspleging en rechtsbijstand	1444	1414	1408	1402	1386
(d) JUS: Rechtshandhaving, criminaliteits- en terrorismebestrijding	2895	2914	2925	2914	2928
(e) JUS Artikel 14: Jeugd	490	503	514	526	531
Totaal ⁴⁸	10292	10228	10209	10187	10144

⁴⁷ Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010. Omdat de budgetstructuur van de begroting van BZK met ingang van begroting 2010 is aangepast, is vergelijking met begrotingscijfers voor 2009 niet direct mogelijk. Deze zijn daarom niet in de tabel opgenomen.

⁴⁸ Voor zover op de hierbij genoemde artikelen apparaatsuitgaven niet zijn meegenomen, zal de werkgroep deze in principe alsnog meenemen.

16 Uitvoering belasting- en premieheffing

Thema

Deze heroverweging betreft de impact van regelgeving voor belasting- en premieheffing op de uitvoeringskosten van de Belastingdienst. Complexe regelgeving maakt de uitvoering voor de Belastingdienst ingewikkeld en daardoor relatief duur.

Vereenvoudiging van belasting- en premieheffing kan dan ook leiden tot besparingen op de uitvoeringskosten. Op dit moment bedragen de uitvoeringskosten van de belastingdienst 2,8 mld. (2010), waarvan 2,0 mld. betrekking heeft op de uitvoeringskosten belasting- en premieheffing (de kosten van "blauw").

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de heroverweging. Afhankelijk van de analyse kan de werkgroep ook besparingsvarianten presenteren die verder gaan dan 20%. Bij de beschrijving van beleidsvarianten/vereenvoudigingsmaatregelen besteedt de werkgroep o.a. aandacht aan doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven, de herverdelingseffecten tussen en binnen de diverse categorieën belastingplichtigen (huishoudens respectievelijk bedrijven), de effecten op de belastinginkomsten en –uitgaven, administratieve lasten en uitvoerbaarheid.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de uitgaven aan uitvoeringskosten van fiscale wetgeving (blauw), zoals opgenomen in tabel 16.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: mr. drs. J.L.M. van Wesemael (Gemeente Den Haag)

Leden: FIN, SZW, VWS, EZ, AZ en externe deskundigen (nog te bezien)

Tabel 16: De in de heroverweging minimaal te betrekken regelingen (mln euro)⁴⁹

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Uitvoeringskosten belasting- en premieheffing (blauw)	2000	2000	1900	1900	1900	1900

---

⁴⁹ Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010. Het aandeel van de uitvoeringskosten in de uitgaven op artikel 1 is op basis van bedrijfsvoeringsinformatie van de Belastingdienst.

17 Toeslagen

Thema

Deze heroverweging betreft de uitvoering van de toeslagen (zorg, huur, kind) en de impact daarvan op de uitvoeringskosten van de Belastingdienst. Problemen in de uitvoering worden vooral veroorzaakt door de grondslagen die de hoogte van de toeslag bepalen; deze verschillen tussen de verschillende toeslagen, bevatten veel uitzonderingen, zijn lastig te begrijpen, moeilijk controleerbaar en talrijk. Harmonisatie van de grondslagen kan dan ook leiden tot besparingen op de uitvoeringskosten. Ook leiden verschillen in voorlopig en definitief vastgestelde toeslagen tot uitvoeringskosten (middelenbeslag). De uitvoeringskosten van de belastingdienst voor de toeslagen bedragen in 2010 circa 0,2 mld.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de brede heroverwegingen. Afhankelijk van analyse kan de werkgroep ook besparingsvarianten presenteren die verder gaan dan 20%. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven en inkomsten, inkomenseffecten en uitvoerbaarheid.

Vertrekpunt voor de heroverweging is het IBO rapport Vereenvoudiging toeslagen. In dit IBO zijn mogelijkheden tot vereenvoudiging onderzocht. Een geheel nieuw onderzoek naar de mogelijkheden ligt niet voor de hand, wel kunnen een aantal opties die in het IBO niet of beperkt uitgewerkt zijn, verder onderzocht worden. Door het accent in deze heroverweging te leggen op de mogelijke besparingen in de uitvoeringskosten kan de waardering van de eerder besproken varianten anders uitvallen. Tijdens het IBO is overigens gebleken dat de kwantitatieve informatie om de voor- en nadelen van vereenvoudigingen te onderbouwen in beperkte mate aanwezig was in de huidige systemen. De uitvoeringskosten per element in de toeslagen kan nader inzichtelijk gemaakt worden, zodat een nadere afweging van de kosten en baten van vereenvoudiging gepresenteerd kan worden.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: drs. L.H. Kok (Gemeente Den Haag)

Leden: FIN, VWS, J&G, OCW, WWI, SZW, AZ en externe deskundigen (nog te bezien)

Afbakening

De heroverweging betreft alle toeslagen en de uitvoeringskosten daarvan, zoals gerapporteerd in tabel 17 op basis van bedrijfsvoeringsinformatie van de belastingdienst.

In de werkgroep Kindregelingen zijn het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag zelf onderwerp van heroverweging. In de werkgroep wonen is de huurtoeslag onderwerp van heroverweging. De verschillende werkgroepen wordt gevraagd in onderlinge samenhang te werken. Dit is noodzakelijk omdat besparing in de uitvoering door de Belastingdienst alleen kan worden bereikt als de voorstellen langs dezelfde lijn worden gedaan.

Tabel 17: De in de heroverweging minimaal te betrekken uitgaven (mln euro)⁵⁰

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Uitvoeringskosten Toeslagen	232	232	232	182	182	182

⁵⁰ Cijfers op basis van ontwerpbegroting 2010. Het aandeel van de uitvoeringskosten in de uitgaven op artikel 1 is op basis van bedrijfsvoeringsinformatie van de Belastingdienst.

18 Openbaar bestuur

Thema

Deze heroverweging betreft de bestuurlijke organisatie en de daarmee samenhangende kosten van Nederland (Rijk, gemeenten, provincies, waterschappen, ZBO's). Dit richt zich op het aantal ambtenaren bij de verschillende bestuurslagen, en de mogelijkheden deze te reduceren, o.a. door wijzigingen in de aantallen of verhoudingen tussen de verschillende bestuurslagen.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de apparaatsuitgaven van het openbaar bestuur, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de heroverweging. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven en inkomsten, de personele gevolgen (fte's) en uitvoerbaarheid.

Het gaat in deze heroverweging om besparingen die worden gerealiseerd door een andere bestuurlijke organisatie van de taken, niet om de taken zelf.

Mogelijkheden om de omvang van het ambtenarenapparaat te reduceren door aanpassingen in de bedrijfsvoering van de rijksoverheid zijn het onderwerp van de heroverweging bedrijfsvoering.

In het bijzonder voor de uitgaven die in deze brede heroverweging aan bod komen, geldt dat de uitgaven ook onderwerp kunnen zijn van besparingsvarianten in andere heroverwegingen. Dit kan ertoe leiden dat een gecombineerde uitvoering van beleidsvarianten tot minder grote besparingen leidt. Bij de presentatie van de beleidsvarianten in de eindrapporten dienen de gevolgen van gecombineerde uitvoering van beleidsvarianten zo goed mogelijk in beeld te worden gebracht .

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de omvang van de apparaatsuitgaven van alle bestuurslagen. Als grondslag voor deze heroverweging gelden de kosten van rijksambtenaren (inclusief overhead en materiële kosten) plus kosten van ambtenaren werkzaam bij de overige bestuurslagen (inclusief overhead en materiële kosten). Op basis van rapportages van het programma vernieuwing rijksdienst is informatie beschikbaar over de omvang van de Rijksdienst, inclusief zbo's. Gegevens over het aantal werkzame personen bij provincies, gemeenten en waterschappen zijn opgenomen in het rapport kerngegevens overheidspersoneel van het ministerie van BZK. Aan de hand van de loonsommen uit Handleiding Overheidstarieven 2009 (personele kosten en materiële kosten) wordt de grondslag in euro's bepaald. Ook de kosten van de vertegenwoordigers en het organiseren van verkiezingen kunnen in de heroverweging worden betrokken.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: drs. C.J. Kalden (Staatsbosbeheer).

Leden: BZK, V&W, AZ, FIN, en externe deskundigen (nog te bezien)

19 Bedrijfsvoering (inclusief ZBO's)

Thema

Bedrijfsvoering (inclusief ZBO's) betreft het brede terrein van de bedrijfsvoering, zoals communicatie en het complex vastgoed/grond/domeinen, bijvoorbeeld door versterking van de interdepartementale samenwerking.

Opdracht aan de werkgroep

De werkgroep wordt gevraagd beleidsvarianten te ontwikkelen die structureel besparen op de hieronder genoemde uitgaven op dit thema, waarbij tenminste één variant (al dan niet bestaand uit verschillende subvarianten) structureel 20% van de netto uitgaven in 2010 bespaart, conform de spelregels van de heroverweging. De beschrijving van de beleidsvarianten besteedt in ieder geval aandacht aan de volgende aspecten: doelmatigheid (gelet op de beoogde doelstelling), beheersbaarheid van de uitgaven en inkomsten, de personele gevolgen (FTE's) en uitvoerbaarheid.

In het bijzonder voor de uitgaven die in deze brede heroverweging aan bod komen, geldt dat de uitgaven ook onderwerp kunnen zijn van besparingsvarianten in andere heroverwegingen. Dit kan ertoe leiden dat een gecombineerde uitvoering van beleidsvarianten tot minder grote besparingen leidt. Bij de presentatie van de beleidsvarianten in de eindrapporten dienen de gevolgen van gecombineerde uitvoering van beleidsvarianten zo goed mogelijk beeld te worden gebracht.

De werkgroep wordt gevraagd, waar relevant, verbinding te maken met aanverwante thema's.

Afbakening

De heroverweging betreft de kosten van het ondersteunende apparaat van het Rijk (inclusief Defensie en ZBO's), zowel de ondersteunende kolom als de ondersteuning van de overige kolommen (beleid, inspectie/toezicht, uitvoering) zoals gedefinieerd en gemonitord in de Derde Voortgangsrapportage van het Programma Vernieuwing Rijksdienst, inclusief extern ingehuurde ondersteuning zoals gedefinieerd in de Nulmeting Externe Inhuur van het ministerie van BZK. Het betreft zowel de loonkosten als de materiële kosten van genoemd apparaat en uitbesteding van PIOFACH-taken.

Samenstelling van de werkgroep

Voorzitter: drs. M.J. van Rijn (PGGM)

Leden: BZK, WWI, AZ, en FIN, verdere samenstelling in overleg met de voorzitter van de werkgroep en de voorzitter Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijk (DG Organisatie en Bedrijfsvoering Rijk).